

4.7 Sosiale tjenester (VO nr. 51)

4.7.1 Innledning

Virksomhetsområdet omfatter sosial rådgivning og veiledning, midlertidig bolig, introduksjonsordningen, kvalifiseringsordningen og økonomisk sosialhjelp. Enheten inngår som en del av NAV Ringsaker.

Hovedmål:

Fremme økonomisk trygghet, bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til økt likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer. Sikre flyktningene i kommunen reell likestilling, deltakelse og integrering i et flerkulturelt samfunn.

4.7.2 Oversiktstabeller

Tabell 4.7.2.1 Personalressurser (årsverk)

	31.12.2014	Budsjett 2015	Forslag 2016	Forslag 2017	Forslag 2018	Forslag 2019
Årsverk samlet	31,35	31,35	34,35	34,35	34,35	34,35

I k.sak 40/2015 ble det vedtatt å øke mottaket av flyktninger fra 30 til 45 pr. år, inkludert familiegjengforeninger, i perioden 2016-2019. Enheten har på bakgrunn av dette fått styrket sin bemanning fra 2016 med 2 årsverk. Det opprettes 1 årsverk veileder og 1 årsverk teamleder for koordinering av arbeid med introduksjonsprogrammet for å ivareta økningen av antall flyktninger. I k.sak 41/2015 ble det vedtatt å etablere tiltaket "Aktivitet til sosialhjelp". Tiltaket etableres fra 1.11.2015 og det opprettes 1 årsverk aktivitetsleder.

Tabell 4.7.2.2 Drifts- og investeringsbudsjett (kr 1.000)

	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Forslag 2016	Forslag 2017	Forslag 2018	Forslag 2019
Driftsutgifter	86 916	73 134	86 305	82 034	82 034	82 034
Driftsinntekter	18 674	3 127	3 235	3 235	3 235	3 235
Netto driftsutgifter	68 242	70 007	83 070	78 799	78 799	78 799
Investeringsutgifter	0	0	0	0	0	0
Investeringsinntekt	0	0	0	0	0	0
Netto investeringsutgifter	0	0	0	0	0	0

4.7.3 Behovsvurderinger

Lov om sosiale tjenester er ment å være sikkerhetsnettet i velferdsstaten. Sosialtjenesten skal gi råd og veiledning, herunder økonomisk rådgivning. Videre økonomisk stønad, midlertidig bolig, individuell plan og kvalifiseringsprogram. Sosialtjenestens oppgaver, herunder antall brukere og type problematikk, må således i stor grad sees i sammenheng med den generelle konjunktursituasjonen i samfunnet, slik som arbeids- og boligmarkedet, hvordan brukere fanges opp av annen lovgivning og hvordan andre samfunnsinstitusjoner utøver sine oppgaver og tjenester. Enhetens utfordringer er således å dekke brukerens udekkede behov, etterleve lov om sosiale tjenester, og samtidig avlevere et regnskap innenfor vedtatt budsjettramme.

Etter etableringen av NAV Ringsaker har enheten i perioden 2009-2014 hatt negative budsjettavvik hvert år. Ut fra opprinnelig budsjett i 2015 tilsier prognosen et merforbruk på om lag 11 mill. kroner. Enheten har i 2015 fått tilleggsbevilgninger i 1. tertial på 2 mill. kroner som forbedrer resultatet tilsvarende. Det er foretatt en styrking av løpende driftsramme med 6,664 mill. kroner i 2016.

Enheten har et akkumulert merforbruk fra 2014 på 11,090 mill. kroner. I tråd med vedtaket i 1. tertialrapport 2015, jf. k.sak 41/2015, innarbeides inndekning av 4,4 mill. kroner i budsjett 2016 gjennom en engangsbevilgning. Resterende del av akkumulert merforbruk fra 2014 på 6,690 mill. kroner for enheten dekkes i 2. tertialrapport 2015 ved bruk av disposisjonsfond.

Under vises utvalgte nøkkeltall for sosiale tjenester:

Tabell 4.7.3.1 Brutto driftsutgifter pr. sosialhjelpsmottaker (Kostra)

År	Ringsaker	Lillehammer	Hamar	Stange	Gjøvik
2011	61 086	73 535	73 555	92 837	64 061
2012	65 835	87 507	76 310	137 375	62 805
2013	68 735	94 092	76 278	110 568	71 075
2014	70 404	99 895	92 615	112 668	73 353

Tabell 4.7.3.2 Gjennomsnittlig stønadslengde i måneder (Kostra)

År	Ringsaker	Lillehammer	Hamar	Stange	Gjøvik
2011	3,9	5,0	6,4	5,9	4,7
2012	4,3	5,3	6,4	6,1	4,9
2013	4,5	5,3	6,5	5,8	5,3
2014	4,7	5,4	6,6	6,3	5,5

Tabell 4.7.3.3 Gjennomsnittlig utbetaling pr. bruker pr. måned (Velferd)

År	Ringsaker	Lillehammer	Hamar	Stange	Gjøvik
2011	8 564	7 010	6 592	6 209	7 349
2012	8 901	7 373	7 016	6 304	7 318
2013	9 543	7 044	7 710	6 553	7 929
2014	9 995	7 723	7 921	6 841	8 165
2015 (1-8)	10 055				

Tabell 4.7.3.4 Antall brukere pr. måned i gjennomsnitt (Velferd)

År	Totalt	25 +	18 – 24
2011	365	285	80
2012	375	295	80
2013	402	318	84
2014	412	337	75
2015 (1-8)	417	344	73

Selv om Ringsaker har høyere gjennomsnittlig utbetaling pr. bruker pr. måned sammenlignet med Hamar, Stange, Gjøvik og Lillehammer, er brutto driftsutgifter pr. sosialhjelpsmottaker lavest i Ringsaker. En av årsakene er at Ringsaker har kortere gjennomsnittlig stønadslengde. Antall brukere som mottar sosialhjelp pr. måned har økt med fem fra 2014 til 2015, antall ungdommer er dog redusert med to.

Årsaker til økte sosialhjelpsutbetalinger

Veksten i sosialhjelpsutbetalingene følger en generell trend for hele landet og regionen som helhet. I Ringsaker øker stønadslengden for hver enkelt bruker samtidig som gjennomsnittlig utbetaling pr. bruker pr. måned øker. Størst er økningen i utbetalingene til boutgifter.

I perioden 2011-2015 har utbetaling av stønad til husleie økt fra 5,3 mill. kroner til 11,5 mill. kroner, en økning på 119 %. Utbetalingene for de åtte første månedene i 2015 sammenlignet med 2014 har økt med 2,1 mill. kroner, en økning på 22,8 %. Det har i de senere år vært et misforhold mellom tilbud og etterspørsel etter utleieboliger i det private leiemarkedet i Brumunddal og Moelv. Dette har bidratt til økte boutgifter i kommunen, som igjen har konsekvenser for utbetaling av sosialhjelp.

Begrensninger i bruken av statlige tiltaksvirkemidler, strengere praktisering av inngangsvilkårene til arbeidsavklaringspenger og uførepensjon er andre mulige forklaringer på økte sosialhjelpsutbetalinger. Rundskriv Lov om sosiale tjenester, som oppleves å utvide formålene som det skal ytes hjelp til, er også en medvirkende faktor.

Kartlegging av årsaker til vekst i sosialhjelpsutbetalingene - prosjekt

Det er i 2015 satt i gang et prosjekt hvor målet er å kunne dokumentere og avklare årsakene til den kraftige veksten i økte sosialhjelpsutbetalinger. Prosjektet skjer i samarbeid med fylkesmannen i Hedmark og kommunene i regionen, og finansieres av statlige skjønnsmidler. Et slikt prosjekt vil forhåpentlig kunne gi grunnlag for iverksetting av konkrete og mer treffsikre tiltak/nye metoder. Det er Østlandsforskning som er tildelt oppdraget. Første delrapport som viser sammenheng mellom sosialhjelpsutbetalinger og levekår vil foreligge innen utgangen av 2015.

Aktivitetsplikt ved tildeling av økonomisk stønad

Stortinget har vedtatt å innføre aktivitetsplikt for mottakere av økonomisk sosialhjelp. Iverksettelsestidspunktet er ikke vedtatt, da det utredes hvilke økonomiske konsekvenser dette gir for kommunene. PROBA samfunnsanalyse er engasjert av KS for å kartlegge utgiftene, og sosialtjenesten i Ringsaker har i denne forbindelse blitt intervjuet. Eksisterende lovverk hjemler allerede bruk av vilkår ved mottak av økonomisk sosialhjelp.

Rådmannen fikk i 1. tertialrapport 2015, jf. k.sak 41/2015, fullmakt til å etablere tiltaket "Aktivitet for sosialhjelp" med planlagt oppstart 2. halvår 2015. Aktivitetsplikten skal sikre at alle som er i stand til å være i aktivitet og ikke har rettigheter eller andre ordninger, får plikt til å delta i aktivitet med sikte på selvforsørgelse. Forslaget innebærer at sosialtjenesten må begrunne en beslutning om ikke å stille vilkår i hver søknad. Dersom flere brukere kommer i arbeid som følge av tiltaket vil dette på sikt kunne gi reduserte sosialhjelpsutgifter, men initialt vil kommunen få økte utgifter. Tiltaket vil blant annet medføre lønnsutgifter, husleie for en ekstern tiltaksarena og transportutgifter.

Tiltaket starter opp 1.11.2015. Målgruppa vil i første omgang være nye sosialhjelpsmottakere. Enheten ser for seg et potensiale på 100 brukere pr. år. Når den lovmessige aktivitetsplikten innføres, anslås tallet økt til 300 pr. år. Her vil rådmannen søke å tilpasse og utvikle tiltaket fortløpende med sikte på størst mulig effekt.

Enheten baserer tiltaket blant annet på erfaringer fra NAV Fredrikstad, hvor de oppnådde gode resultater. Deres erfaringer viser at 46 % av nye søkerne lot være å søke videre økonomisk sosialhjelp etter at aktivitetskravet ble innført. Samme tendens ses også i Drammen kommune.

Oppstarten vil bære preg av å være en utprøvningsfase hvor ulike rutiner må komme på plass. Dette gjelder hvordan arbeidsoppgaver fra den enkelte resultatenehet skal meldes til tiltaket, kvalitetssikring av vedtak for sosialhjelp, samarbeid med legene, intern samhandling osv.

Det er inngått leieavtale med Stensli Eiendom AS hvor det i de leide lokaler etableres en base for tiltaket, som er frammetested for deltakerne. Arbeidsoppgavene som brukerne pålegges er «kan-oppgaver» ute i den enkelte resultatenehet. Det vil si oppgaver som ikke utføres innenfor ordinære stillinger. Aktuelle tjenester vil i første omgang være pleie og omsorg, kultur, tekniske tjenester og bygg og eiendom. Det vil også kunne drives med blant annet opplæringstiltak, jobbsøking og kvalitetssikring av CV-er.

Bemanningsmessig vil det være knyttet 2 årsverk til tiltaksbasen, men det legges vekt på å forankre tiltaket blant alle ansatte i tjenesten. En vil søke å tilpasse opplegget fortløpende, og om det blir vurdert hensiktsmessig også søke andre løsninger enn hva en så langt har sett for seg.

Ungdom

NAV Ringsaker har et eget ungdomsteam som består av 5 kommunalt ansatte. Teamet har ansvar for ungdom i alderen 16-24 år. Ungdomsteamet jobber ut fra målet om at all ungdom i Ringsaker skal ha et dagtilbud og sikres nødvendig oppfølging på skole, i arbeid, tiltaksplass eller hjelp med helseutfordringer. Teamet samarbeider tett med Oppfølgingstjenesten (OT) i den videregående skole, som er samlokalisert med NAV Ringsaker.

I februar 2015 foretok tjenesten en grundig gjennomgang av brukergruppa 18-24 år. Av de 72 som mottok økonomisk sosialhjelp hadde 50 sosialhjelp som hovedinntekt, hvorav 24 var rettighetslever i videregående skole. Gjennomgangen viste også at problemene som den enkelte bruker sliter med er mange og sammensatte. Særlig framtreddende er problemer knyttet til psykisk helse (46 %). Rus, somatiske plager og familieproblemer er andre.

Introduksjonsordningen

Alle bosatte har rett og plikt til å delta på introduksjonsprogram. Introduksjonsprogrammet skal være helårig og på fulltid i to år, unntaksvis opp til tre år. Dette er det viktigste virkemiddelet for å gjøre nye bosatte flyktninger selvhjulpne på sikt. Kommunestyret vedtok i k.sak 40/2015 å øke bosettingstallet fra 30 til 45 flyktninger pr. år fra og med 2016. Ny bosettingsanmodning fra IMDI på til sammen 70 flyktninger vil bli behandlet i løpet av 2015. Som følge av økt grunnbeløp pr. deltaker i introduksjonsordningen, styrkes budsjettet med kr 260.000.

Tabell 4.7.3.5 Gjennomsnittlig antall deltakere i introduksjonsordningen pr. måned fra 2011 til 2015 (Velferd)

År	2011	2012	2013	2014	2015 (1-8)
Antall	36	32	23	31	37

Kvalifiseringsprogrammet

Kvalifiseringsprogrammet (KVP) gjelder for personer i yrkesaktiv alder med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, og ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven. Ordningen er kommunal og skal bidra til å styrke den enkeltes muligheter på arbeidsmarkedet som et alternativ til sosialhjelp. Som følge av økt grunnbeløp pr. deltaker i KVP, styrkes budsjettet med kr 260.000.

Tabell 4.7.3.6 Gjennomsnittlig antall deltakere i KVP pr. måned fra 2011 til 2015 (Velferd)

År	2011	2012	2013	2014	2015 (1-8)
Antall	56	45	39	30	37

4.7.4 Resultatmål - styringskort

Fokusområder og indikatorer	Målemetode/kilde	Mål
Brukere		
Tjenester tilpasset brukernes behov		
Tilfredshet med tjenestene	Brukerundersøkelse	5,0
Kvaliteten på tjenestene	Brukerundersøkelse	5,0
Dialog med brukerne		
Tilfredshet med samarbeid og medvirkning	Brukerundersøkelse	5,0
Tilfredshet med informasjon	Brukerundersøkelse	5,0
Medarbeidere		
Engasjement og kompetanse		
Brukernes tilfredshet med ansattes engasjement og kompetanse	Brukerundersøkelse	5,0
Ansattes tilfredshet med engasjement og kompetanse	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Læring og fornyelse		
Ansattes tilfredshet med læring og fornyelse	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Medarbeiderskap	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Organisasjon		
Arbeidsmiljø		
Ansattes tilfredshet med arbeidsmiljø	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Ansattes stolthet over egen arbeidsplass	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Sykefravær	Visma HRM (Ansatt)	6,0 %
Ledelse		
Ansattes tilfredshet med ledelsen	Medarbeiderundersøkelse	5,0
Ledelse (et samlet resultat av andre ind.)		5,0
Økonomi		
Økonomistyring		
Avvik i % hittil i år, regnskap ift. Budsjett	Regnskap/budsjett	0 % +
Avvik i %, årsprognose ift. Budsjett	Regnskap/budsjett	0 % +

4.7.5 Standardendringer og nye driftstiltak

For budsjett 2016 legges følgende forutsetninger til grunn:

- Stigende arbeidsledighet
- Flere brukere enn i 2015
- Strømutgifter på samme nivå som i 2015
- Høye boutgifter på grunn av økende ubalanse mellom tilbud og etterspørsel i leiemarkedet
- Fortsatt lavt rentenivå
- Begrenset tilgang til statlige tiltaksvirkemidler for sosialtjenestens brukere
- Flere introduksjonsprogramdeltakere enn i 2015
- Iverksettelse av aktivitetsplikt for mottakere av økonomisk sosialhjelp

Med foreliggende budsjetttramme er det en risiko for merforbruk også i 2016.

Styrking av sosialhjelpsbudsjettet

Sosialhjelpsbudsjettet styrkes med 2 mill. kroner i 2016. Prognosen for 2015 viser et betydelig merforbruk blant annet på grunn av flere mottakere som blir lengre på sosialhjelp, og økte boutgifter, som er nærmere kommentert i teksten ovenfor.

Inndekking av tidligere års merforbruk

Tidligere års merforbruk dekkes med 4,4 mill. kroner i 2016 ved finansiering disponering av fond.

Økt bosetting av flyktninger – økt introduksjonsstønad

Enheten styrkes med 2,007 mill. kroner for å finansiere økte utgifter til introduksjonsstønad på bakgrunn av økt bosetting av flyktninger fra 30-45 pr. år inkludert familiegjennforeninger fra 2016, jf. k.sak 40/2015.

Økt bosetting av flyktninger – opprettelse av 2 årsverk

Enheten styrkes med 1,357 mill. kroner for å finansiere 1 årsverk teamleder og 1 årsverk veileder i forbindelse med økt bosetting av flyktninger, jf. k.sak 40/2015.

Innføring av aktivitetsplikt – økte driftsutgifter

Enheten styrkes med 1,3 mill. kroner i forbindelse med at tiltaket ”Aktivitet til sosialhjelp” etableres fra 1.11.2015. Utgiftene til tiltaket er i hovedsak knyttet til finansiering av 1 årsverk, husleie, strøm, leie av bil og forbruksmateriell.